

Vitenskapskomiteen for mattrygghet
Norwegian Scientific Committee for Food Safety

Årsrapport 2011

Vitenskapskomiteen for mattrygghet (VKM)

Innholdsfortegnelse

Oppsummering	3
Hovedmål 1: VKM skal gi et uavhengig vitenskapelig grunnlag for å håndtere risiko	4
Risikovurderinger	4
Kvalitetssikring	6
Ny strategiplan	6
Hovedmål 2: VKM skal bidra til utvikling og anvendelse av kunnskap som kan sikre kvaliteten av vitenskapelige risikovurderinger	6
Deltakelse på relevante kurs, kollokvier og konferanser	6
Kurs, seminarer og ekskursjoner i regi av VKM	7
Videreformidling av VKMs kunnskapsbehov	8
Oversikt og tilgang på analysedata	8
Kostholdsundersøkelser	9
Hovedmål 3: VKM skal sørge for åpenhet om arbeidsprosessen, lett tilgjengelighet til risikovurderingene og klar kommunikasjon av resultatene	9
Kommunikasjonsstrategi/retningslinjer	9
Mediefokus	9
Websiden	10
Annet kommunikasjonsarbeid	10
Hovedmål 4: Effektiv og velfungerende Vitenskapskomité	12
Roller, kontakt med andre nasjonale aktører	12
Norsk kontaktpunkt for EFSA	12
Andre internasjonale risikovurderingsorganer	13
Administrative funksjoner	13
Øvrige forventinger	15
Læringer i staten	15
Statistikk for antall arbeidsplasser/likestillingsrapport	15
Tilgjengelighet av offentlige data	16

Oppsummering

I 2011 har VKM arbeidet videre med flere store faglige vurderinger, og 24 risikovurderinger ble ferdigstilt og publisert. Blant sakene som fikk stor og positiv oppmerksomhet kan nevnes risikovurderingen av hold av herpetiler, vurdering av negative og positive helseeffekter av omega-3 fettsyrer og andre del av vurderingen av marine oljer til humant konsum som ble publisert i oktober. VKM har også publisert sin første risikovurdering av en genmodifisert potetsort. Den genmodifiserte stivelsespoteten Amflora ble vurdert med hensyn på helserisiko, landbruksrelatert miljørisiko og sameksistens.

VKM har i 2011 holdt et åpent seminar om genmodifiserte organismer (GMO), der hensikten var å vise omverdenen hvordan risikovurderinger av GMO gjennomføres og betydningen av dette viktige arbeidet. Flere internasjonale eksperter holdt foredrag på seminaret. Et kurs i benchmark-modellering som ble arrangert i januar 2012 ble planlagt i 2011. Også her deltok flere internasjonale eksperter, og EFSA hjalp til med praktiske forhold rundt kursmaterieell, forelesning og faglig veiledning i bruk av metoden.

Det har vært stor aktivitet i arbeidet med å videreformidle informasjon til og fra EFSA's kontaktpunkt i 2011. VKM har omtalt over 30 nye arbeidere fra EFSA på vår egen hjemmeside.

Da VKM sendte virksomhetsplanen for 2011 til HOD i mars var det ikke avklart om VKM fortsatt skulle gjøre miljørisikovurderinger på oppdrag fra Direktoratet for naturforvaltning (DN). I begynnelsen av juni ble det avklart at DN vil videreføre VKMs oppdrag på miljørisikovurderinger av GMO. Høsten 2011 startet VKM en suppleringsrunde for å rekruttere eksperter til Faggruppen for GMO og Faggruppen for ernæring, dietetiske produkter, ny mat og allergi med sikte på å få nye eksperter på plass i begynnelsen av 2012.

I midten av august ble den nyopprettete stillingen i sekretariatet med ansvar for eksponeringsberegninger besatt. Dette styrker VKMs mulighet til å gjennomføre risikovurderinger i tråd med internasjonale krav. I august søkte VKM om å få et EFSA-prosjekt som i hovedsak går ut på å overføre norske kostholdsdata til EFSA's database. VKM fikk prosjektet godkjent av EFSA og ble tilbudt kontrakt i begynnelsen av november. VKM kunne dessverre ikke signere kontrakten da Universitetet i Oslo, som eiere av de nye Norkost dataene, ikke vil dele dataene med andre enn norske brukere (Helsedirektoratet, Mattilsynet, VKM) før disse er publisert i vitenskapelige artikler. I praksis betyr det at norske kostholdsdata ikke vil være representert i risikovurderinger fra EFSA før 5-6 år etter at de foreligger samlet.

VKMs overgang til selvstendig virksomhet har krevet store endringer og innebærer en betydelig økning av det administrative arbeidet. Mye kom på plass i løpet av 2010, mange oppgaver og aktiviteter er gjennomført i 2011, men enda gjenstår en rekke store utfordringer. Det viser seg at de administrative oppgavene knyttet til personalsaker, lønn og andre utbetalinger er langt mer krevende enn forespeilet, og ressursene sekretariatet er tilført i form av en ny stilling dekker ikke behovet. Kvalitetssikringsrutiner og innføring av nye systemer for medbestemmelse har også krevd mye tid og ressurser

Hele sekretariatet har deltatt på tre dagers kurs i prosjektledelse som et tiltak for å utvikle kvalitetsstyringen av det praktiske og administrative arbeidet med risikovurderingene.

I tillegg til det ovennevnte kommer det løpende arbeidet både i komiteen og sekretariatet.

Denne årsrapporten tar utgangspunkt i VKMs virksomhetsplan for 2011.

Hovedmål 1: VKM skal gi et uavhengig vitenskapelig grunnlag for å håndtere risiko

Risikovurderinger

I 2011 har VKM publisert 24 risikovurderinger og vurdert 35 dietetiske produkter. Ved årsskiftet hadde VKM 34 saker under arbeid. Lister over avsluttede saker i 2011 og saker til behandling per 2.1.2012 er vedlagt. Oversikt finnes også på www.vkm.no.

VKM mottok en liste over planlagte bestillinger fra Mattilsynet før årsskiftet 2010/2011. Flere av sakene ble mottatt som endelige bestillinger i løpet av 2011 Bestillingsutkast om økologisk produksjon og økologisk produsert mat har vært oppe til diskusjon på flere møter i Hovedkomiteen i løpet av 2011, og Mattilsynet hadde utkastet ute på offentlig høring frem til 1. september. Forslag til endelig bestilling ble derfor ikke klar før mot slutten av året, noe som medfører at mesteparten av arbeidet med denne saken først kan gjennomføres i 2012.

Kostholdsundersøkelsen Norkost 3 ble ikke klar til bruk i 2011 som forventet. Dette forsinker arbeidet med flere av de pågående risikovurderingene, blant annet mykotoksiner i korn, risikovurdering av vitamin A i kosmetiske produkter og risikovurdering av inntak av furan i den norske befolkningen.

Blant de publiserte risikovurderingene velger vi å trekke frem følgende:

I januar publiserte Faggruppen for dyrehelse og dyrevelferd en vurdering av risiko for at visse arter av eksotiske dyr lider når de holdes i private hjem. Vurderingen danner grunnlag for Mattilsynets innstilling til Landbruks- og matdepartementet i saken.

Faggruppen for genmodifiserte organismer publiserte i mars en risikovurdering av den genmodifiserte stivelsespoteten Amflora (EH92-527- 1). Amflora ble godkjent til dyrking, industrielle formål og dyrefôr i EU i 2010, og i forbindelse med norsk slutføring har faggruppen vurdert potetsorten med hensyn på helserisiko, landbruksrelatert miljørisiko og sameksistens. Risikovurderingen er gjort på oppdrag fra Mattilsynet, og er den første miljørisikovurderingen av en genmodifisert potetsort som er levert av VKM.

Faggruppen for hygiene og smittestoffer ferdigstilte i mai en selvinitiert risikovurdering av humanpatogener i sjøpattedyr. Konklusjonen er at det ikke kan dokumenteres noen smitterisiko forbundet med å spise hval- og selkjøtt i Norge, men at konklusjonene er usikre fordi datagrunnlaget er lite.

VKM avsluttet i slutten av juni sin omfattende vurdering av negative og positive helseeffekter av omega-3 fettsyrer i kosttilskudd og berikede matvarer. Hovedkonklusjonen er at inntaket av omega-3 fettsyrer, inkludert fra kosttilskudd og beriket mat, ikke utgjør noen risiko for negative helseeffekter, og at positive helseeffekter kan oppnås.

I slutten av juni publiserte Faggruppen for forurensninger, naturlige toksiner og medisinerester en selvinitiert vurdering som viser at EUs nye foreslåtte grenseverdi for PAH4 kan gi noe bedre beskyttelse for befolkningen enn den norske tiltaksgrensen for kostholdsråd og klart bedre beskyttelse enn EUs gjeldende grenseverdi som er basert på indikatoren BaP. Ifølge VKMs beregninger trenger ikke eksisterende kostholdsråd for skjellkonsum langs norskekysten å endres som følge av EUs nye foreslåtte grenseverdi for PAH4 i skjell. Denne vurderingen er et bidrag til Mattilsynets regelverksarbeid og til at forbrukerne kan ta mer informerte valg.

Andre del av VKMs arbeid knyttet til marine oljer til human konsum ble publisert i oktober. Hovedkomiteen konkluderte med at de er noe bekymret for hvilke negative helseeffekter

langtidsinntak av oksidasjonsprodukter (harskningsstoffer) i kosttilskudd med fiskeolje kan ha. Hovedgrunnen til dette er at man ikke vet nok om effekter på mennesker, og at man heller ikke vet hvor mye harskningsstoffer folk får i seg gjennom omega-3 kosttilskudd. I etterkant av publiseringen ble det stilt spørsmål om konklusjonene i de to vurderingene på marine oljer er motstridende. Hovedkomiteen utarbeidet derfor et notat for å besvare disse spørsmålene der det blir forklart at det ikke er motsetninger mellom konklusjonene i de to risikovurderingene. Notatet ble brukt [i diskusjon med bransjen på FHL Marings Fagdag i november](#) og publisert på VKMs nettsider.

I november publiserte VKM en rapport som rangerte rundt 30 aminosyrer og aminosyreforbindelser etter hvor stor potensiell helserisiko det er forbundet med høyt inntak av disse, for eksempel fra kosttilskudd. Rapporten er ikke en fullverdig risikovurdering. Blant annet har VKM ikke beregnet befolkningens inntak av de ulike aminosyrene eller hvor store doser av aminosyrene som faktisk finnes i kosttilskuddene som selges. Mattilsynet har varslet at de i etterkant av denne risikogrupperingen vil vurdere å be VKM om fullverdige risikovurderinger for, i første omgang, de aminosyrene som er gruppert med høy helserisiko.

I desember fikk Faggruppen for tilsetningsstoffer, aroma, matemballasje og kosmetikk et hasteoppdrag fra Mattilsynet om å kommentere EUs vitenskapskomité på kosmetikkområdet (SCCS) sin vurdering av parabener i kosmetiske produkter. Bakgrunnen for oppdraget var at Danmark i mars 2011, ved å benytte sikkerhetsklausulen i kosmetikkdirektivet, innførte et midlertidig forbud mot propyl- og butylparaben i kosmetiske produkter til barn under tre år. Etter å ha gjennomgått SCCSs siste vurdering av parabener og innsigelser som enkelte medlemsland har hatt til denne, konkluderte VKM med at det ikke er behov for en ny risikovurdering av parabener i kosmetiske produkter. VKMs kommentar har blitt brukt av Mattilsynet som underlag for norske synspunkter i EU-kommisjonens pågående arbeid med å avgjøre om det danske forbudet skal utvides til å gjelde for alle EU/EØS-land, eller om det må oppheves i Danmark.

Faggruppen for dyrehelse og dyrevelferd publiserte i desember en risikovurdering knyttet til myndighetenes ansvar for å bekjempe sykdommer hos landdyr som ikke overvåkes og bekjempes i regi av EØS-avtalen. Konklusjonen til faggruppen er at blant de aktuelle sykdommene er salmonellose den som vurderes å utgjøre størst potensiell risiko for norsk dyrevelferd, dyre- og folkehelse og samfunnsøkonomi. Vurderingen skal inngå som bakgrunn for Mattilsynets arbeid med den framtidige dyrehelseforvaltningen der det legges opp til at ressursene i større grad enn i dag skal brukes på sykdommer og helsetilstander som har eller kan ha generelle skadevirkninger for samfunnet.

Faggruppen for plantevernmidler har i løpet av 2011 publisert fire risikovurderinger av plantevernmidler. Faggruppen har også i arbeidet mye med et metodokument som kartlegger hvilke metoder som benyttes i arbeidet med helse- og miljørisikovurderinger av plantevernmidler. Dokumentet er planlagt ferdig i løpet av 2012.

Faggruppen for genmodifiserte organismer har i løpet av 2011 publisert sju helse- og miljørisikovurderinger av genmodifiserte organismer. Dette er foreløpige risikovurderinger av GMOer og avledete produkter som er søkt godkjent i EU, og som EFSA har hatt på offentlig høring i forkant av sitt risikovurderingsarbeid. Risikovurderingene gjelder soya, mais og bomull til import, prosessering, mat og fôr, samt to vurderinger av potetsorter, som er søkt godkjent for alle bruksområder (inkludert dyrking).

Kvalitetssikring

Hovedkomiteen hadde planlagt å jobbe med fire prosjekter innenfor kvalitetssikring av det faglige arbeidet i 2011. Arbeidet med å lage retningslinjer for vurdering av probiotika startet i 2011 og avsluttes i 2012. Hovedkomiteen har også diskuterte utfordringer knyttet til litteratursøk, og om det bør brukes spesielle metoder/kvalitetskriterier for utvalgelse av litteratur som skal inngå i vurderingene til VKM. Sekretariatet fikk i oppgave å arbeide videre med problemstillingen, med fokus på dokumentasjon av søkene som gjøres. Det skal vurderes om det skal utarbeides noen enkle rutiner knyttet til dette. Arbeidet med litteratursøk vil fortsette i 2012. Bedre dokumentasjon av litteratursøk vil også være en del av det å videreutvikle transparency (åpenhet) i VKM. Det foreslåtte arbeidet knyttet til intern evaluering av det vitenskapelige arbeidet i VKM ble ikke påbegynt i 2011.

Ny strategiplan

VKMs strategiplan gjelder til 2011. Hovedkomiteen startet derfor arbeidet med å lage en strategiplan for neste periode. Mattilsynet og DN er som VKMs oppdragsgivere forespurt om de vil komme med innspill til VKM strategi. Ny strategiplan planlegges vedtatt av Hovedkomiteen på det første møte i 2012.

Hovedmål 2: VKM skal bidra til utvikling og anvendelse av kunnskap som kan sikre kvaliteten av vitenskapelige risikovurderinger

Deltakelse på relevante kurs, kollokvier og konferanser

Ny kompetanse og verdifull erfaringsutveksling oppnås gjennom deltagelse på seminarer og kurs. VKM prøver derfor å tilrettelegge for deltagelse fra komiteen og sekretariatet på nasjonale og internasjonale møter hvor utvikling av risikovurdering /risikokommunikasjon og faglig sentrale temaer på VKMs fagområder står på agendaen. Nedenfor vises oversikten over VKMs deltagelse i 2011:

Deltakelse på relevante kurs, kollokvier og konferanser
Koordinator for Faggruppen for plantevernmidler deltok på NSFTs vintermøte.
Et medlem av Faggruppen for tilsetningsstoffer, aroma, matemballasje og kosmetikk deltok på innspillskonferanse i forbindelse med regjeringens strategi om nanoteknologi 1. februar 2011.
Et medlem av Faggruppen for plantehelse og tre koordinatore fra sekretariatet deltok Bioforsk-konferansen 2011, 9.-10. februar 2011.
Et medlem av Faggruppen for tilsetningsstoffer, aroma, matemballasje og kosmetikk deltok på møte i Forskningsrådet: Evalueringene av FUGE og Nanomat og videre satsning innenfor de to teknologiområdene 14. april 2011.
Et medlem av Faggruppen for dyrehelse og dyrevelferd deltok på Pancreas Disease, møte i Belfast 23-24. april.
Koordinator for Faggruppen for GMO har deltatt på møte i OECDs "Task Force for the Safety of Novel Foods and Feeds".
Begge koordinatore for Faggruppen for GMO har deltatt på EFSA's workshop "Selection of

Comparators for the Risk Assessment of GM Plants”, 31. mars, Brussel.
Et medlem og koordinator for Faggruppen for plantehelse deltok på “The Final Conference of the PRATIQUE Project and a Discussion on the Future of Pest Risk Analysis in the European Union”, 24th-25th May 2011. Food and Environment Research Agency, Sand Hutton, York, UK
Et medlem av Faggruppen for hygiene og smittestoffer deltok på konferansen “Fighting Infections: Challenges and Recent Progress; A British-Scandinavian Meeting in Microbiology and Infection” May 25-28. 2011, Bergen, Norway.
To medlemmer og koordinator for Faggruppen for plantehelse deltok på EFSA's 16th Scientific Colloquium - Emerging Issues in Plant Health, i juni 2011.
Et medlem og koordinator for Faggruppen for plantehelse deltok på “Conference on New and Emerging Fungal Diseases”, Brittany 25-29 June 2011.
Ett medlem i Faggruppen for genmodifiserte organismer deltok på «2011 International Congress on Invertebrate Pathology and Microbial Control», Nova Scotia, Canada 7-12 august 2011.
Et medlem av Faggruppen for plantevernmidler deltok på et kurs om eksponeringsberegninger, England 18-21. september 2011.
En person fra sekretariatet deltok på møte i Brussel, EFSA consultative workshop on Independence and Scientific Decision-Making Processes, Brussel, 12. oktober 2011.
Koordinator for Faggruppen for fôr deltok på konferansen “Contaminants and Residues in Feed and Food of Animal Origin”, 21-22. November 2011, Cologne, Germany.
Koordinator og leder for Faggruppen for genmodifiserte organismer deltok på ICGEB “First International Workshop on the Food and Environmental Safety Assessment of Genetically Modified Animals”, Buenos Aires, Argentina 5-9. September 2011.
Koordinator for Faggruppen for hygiene og smittestoffer deltok «ICPMF7 Predictive Modelling of Food Quality and Safety» 12-16. September, Dublin.
Rådgiver for eksponeringsberegninger deltok på NEON-møte (nettverk for ernæringsepidemiologi) i Gøteborg, 15.-16. september 2011.
Et medlem og koordinator for Faggruppen for forurensinger og koordinator Hovedkomiteen deltok på MARING FORUM- og RUBINs 7. FagDag, torsdag 24. november 2011, Gardermoen
Rådgiver for eksponeringsberegninger deltok på BIO-konferansen 2011: Nytt lys på arv og miljø, 25. november 2011.

Kurs, seminarer og ekskursjoner i regi av VKM

VKM pleier årlig å arrangere et fagseminar for komiteens medlemmer. I tillegg arrangeres egne temamøter og/eller utflukter i forbindelse med møter i Hovedkomiteen.

Seminar om risikovurdering av GMO ble avholdt 31. oktober. Flere internasjonale foredragsholdere, blant annet fra EFSA's GMO-panel, holdt innlegg på møtet. Leder av VKM, Jan Alexander, ledet møtet. VKM ønsket å henvende seg til en relativ bred målgruppe med dette møtet, og inviterte både forvaltning og relevante fagmiljøer innen områdene helse, mat, landbruk, fisk og miljø, politikere, nærings- og interesseorganisasjoner, fagpresse og journalister med spesiell interesse for GMO til å delta. Hele 95 personer deltok på seminaret og VKM er godt fornøyd med så vel antall som bredden på deltakelsen. VKM fikk mange positive tilbakemeldinger på programmets innhold. VKM vil også takke Helse- og

omsorgsdepartementet for hjelp og støtte under planleggingen av seminaret, og for at en representant for politisk ledelse åpnet møtet.

Sekretariatet brukte tid i 2011 til å planlegge et kurs i bruk av benchmark-modellering i toksikologiske risikovurderinger. Tre internasjonale eksperter bistod som foredragsholdere og veiledere og EFSA hjalp til med praktiske forhold rundt kursmaterieell og selve arrangementet. Kurset var primært et tilbud til VKMs medlemmer med toksikologisk kompetanse, men noen ledige plasser ble gitt til aktuelle forskere fra kunnskapsinstitusjonene og saksbehandlere i Mattilsynet. Kurset ble avholdt tirsdag 10. januar 2012.

Hovedkomiteen reiste i juni til Florø for å studere enkelte produksjonsanlegg tilknyttet akvakulturnæringen. Hovedkomiteen besøkte et slakteri for fisk og et produksjonsanlegg for fiskefôr. Hovedkomiteens leder presiserte etter besøkene hvor viktig det er at ekspertene i VKM kommer seg ut i felt og ser hvordan ting foregår og fungerer i praksis. Han mente det vil være fornuftig om Hovedkomiteen prøver å få til slike ekskursioner årlig.

I forbindelse med Hovedkomiteens møte 20. september arrangerte Faggruppen for dyrehelse og dyrevelferd et eget seminar for Hovedkomiteen om dyrevelferd i norsk husdyrproduksjon. Hovedkomiteen fikk presentert foredrag om dyrevelferdsbegrepet, dyrevelferd i norsk pelsdyrproduksjon, utfordringer for dyrevelferd i forbindelse med norsk husdyrproduksjon og dyrevelferd og transport. Hovedkomiteen fikk også en kort omvisning på pelsdyrgården på UMB.

Videreformidling av VKMs kunnskapsbehov

En oversikt over kunnskapshull og forskningsbehov avdekket i VKMs arbeid med risikovurderinger i 2009 og 2010 ble publisert i desember og oversendt til Forskningsrådet. I sammenheng med oversendelsen av rapporten ble Forskningsrådet og VKM enige om å møtes i begynnelsen av 2012 for diskutere funnene i rapporten og mulighetene for et nærmere samarbeid.

Oversikt og tilgang på analysedata

VKM har ved flere anledninger tatt opp problemet med manglende oversikt og tilgjengelighet av offentlige analysedata. Temaet har vært diskutert med Mattilsynet, departementene og kunnskapsinstitusjonene. Det er fortsatt meget mangelfull oversikt, spesielt på fremmedstoffer i mat og fôr i Norge. VKM har i 2011 tatt opp dette temaet i følgende fora:

- Saken ble diskutert på kontaktmøtet mellom Mattilsynet, kunnskapsinstitusjonene og VKM 26. januar.
- VKM presiserte status for dette arbeidet på kontaktmøtet med matdepartementene og Miljøverndepartementet 27. januar. I etterkant av møtet laget VKM et notat som ble vedlagt referatet fra møtet.
- VKM har diskutert saken med Mattilsynet. VKM har bidratt med kunnskap og synspunkter i forbindelse med at Mattilsynet startet opp et arbeid med å skrive en søknad til EFSA om få støtte til å overføre nasjonale analysedata til det format som EFSA-krever (artikkel 36-prosjekt, se også under punktet om EFSA's kontaktpunkt). Mattilsynet valgte til slutt å ikke sende søknad til EFSA.
- VKM har diskutert muligheter for å få norske analysedata til rett format med EFSA og andre lands deltagere på møtet i EFSA's kontaktpunkt i mai.
- Oversikt og tilgjengelighet av offentlige analysedata er omtalt som eget tema i VKMs årsmelding for 2010.

- Manglende oversikt og tilgjengelighet av offentlige analysedata er omtalt som eget tema i VKMs rapport om kunnskapshull og forskningsbehov avdekket i VKMs arbeid med risikovurderinger i 2009 og 2010.

Kostholdsundersøkelser

I midten av august ble den nyopprettete stillingen i sekretariatet med ansvar for eksponeringsberegninger besatt. Den nye personen har som viktige oppgaver å bistå fagkoordinatorerne/faggruppene med valg av metode og gjennomføringen av eksponeringsberegninger i kostberegningssystemet KBS, utvikle maler for dokumentasjon av eksponeringsberegninger, delta i relevante fôra og møter i EFSA og være oppdatert på metodeutvikling for eksponeringsberegninger basert på kostholdsundersøkelser.

I august sendte VKM inn en prosjektsøknad til EFSA om midler til å overføre norske kostholdsdata til EFSA's database. VKM fikk søknaden innvilget av EFSA i begynnelsen av november. Det viste seg imidlertid at VKM ikke kunne signere kontrakten da Universitetet i Oslo, som er eiere av de nye Norkost 3-dataene, ikke vil dele dataene med andre enn norske brukere (Helsedirektoratet, Mattilsynet, VKM) før om ca. 5 år. Det er den tiden det tar å publisere vitenskapelige artikler relatert til Norkost-undersøkelsen. Det samme problemet vil også gjelde kommende Ungkost, Spedkost etc. VKM finner dette meget uheldig. I praksis betyr det at norsk kostholdsdata ikke vil være tatt hensyn til i risikovurderinger fra EFSA på 5-6 år, og når de omsider kan sendes inn vil de allerede være gamle og mindre representative. Denne begrensningen i bruken av nye kostholdsdata vil kunne medføre mye ekstraarbeid for VKM da Mattilsynet vil ha behov for egne norske eksponeringsberegninger når EFSA kommer med sine beregninger for resten av Europa.

Den nye Norkost-undersøkelsen skulle opprinnelig vært ferdigstilt til desember 2011, og VKM skulle kunne bruke tallene i løpet av høsten 2011. Ved årsskiftet hadde VKM fortsatt ikke fått tilgang til dataene. Flere av risikovurderingene som VKM har under arbeid kan ikke ferdigstilles før eksponeringsberegningene kan gjennomføres. VKM har varslet Mattilsynet om denne forsinkelsen.

Hovedmål 3: VKM skal sørge for åpenhet om arbeidsprosessen, lett tilgjengelighet til risikovurderingene og klar kommunikasjon av resultatene

Kommunikasjonsstrategi/retningslinjer

VKM har vedtatt en strategi for bruk av sosiale medier. Rutiner og regler er gjennomgått med Hovedkomiteens medlemmer samt en innføring i sosiale mediers fordeler og ulemper. Enkelte av VKMs faggrupper har også få en gjennomgang av dette.

Mediefokus

VKM blir sjelden utfordret i media på kvaliteten av arbeidet. På GMO-området blir imidlertid VKM beskyldt for ikke å være uavhengige fordi man vurderer søkers dokumentasjon som en del av risikovurderingene, og fordi VKM har medlemmer som personlig har uttalt seg positivt om GMO. VKM har hatt spesielt fokus på GMO-området i 2011 og har som nevnt under hovedmål 2 arrangert et åpent seminar om VKMs rolle og ansvar innenfor GMO. VKM jobbet spesielt mot media i forbindelse med dette seminaret, og NRK var blant mediene som deltok.

Blant sakene som fikk stor og positiv oppmerksomhet i media kan nevnes risikovurderingen av hold av herptiler og de to vurderingene på marine oljer. Vurderingene ble omtalt i flere aviser, og den ene vurderingen av marine oljer ble også omtalt i Forbrukerinspektørene på NRK.

Websiden

For å ivareta åpenhet og tilgjengelighet til arbeidet skal VKM å ha en oppdatert webside av høy kvalitet. I august besluttet VKM å prøve ut en ny løsning for leservennlige pdf-filer på nettsidene. Høsten 2011 startet VKM arbeidet med å gjennomgå nettsidene for å vurdere hvordan de skal utformes slik at VKM sikrer god tilgjengelighet til alle brukergrupper, herunder funksjonshemmede, personer med innvandrerbakgrunn mv. Resultatet av disse designendringene implementeres i begynnelsen av 2012. Arbeidet med tema- og stikkordliste, faktainformasjon om GMO og ordliste med enkle forklaringer arbeides det fortsatt med og planlegges ferdigstilt i løpet av 2012. Det planlagte forprosjektet for brukerundersøkelse er utsatt på grunn av andre oppgaver.

Annet kommunikasjonsarbeid

I mai publiserte VKM sin aller første årsmelding. Formålet med årsmeldingen for 2010 var primært å synliggjøre nytten av og bredden i VKMs arbeid gjennom å vise hvem vi er, hva vi har gjort i 2010 og hvilke utfordringer som ligger foran oss.

Målgruppene for årsmeldingen er primært myndigheter som på ulike måter må forholde seg til området mattrygghet og derigjennom VKM. Sekundære målgrupper er organisasjoner som representerer grupper som på ulike måter berøres av problemstillingene i VKMs risikovurderinger, media og komiteens medlemmer. I etterkant av meldingen har VKM gjennomført en enkelt spørreundersøkelse blant mottakerne. Tilbakemeldingene har vært utelukkende positive.

Arbeidet med en egen kommunikasjonskriseplan er utsatt til neste år på grunn av mange oppgaver.

I høst kom det en ny og oppdatert brosjyre fra VKM. Hovedmålgruppen for brosjyren er nærings- og forbrukerorganisasjoner, men er samtidig en brosjyre som alle interesserte kan lese. Brosjyren er også et viktig materiell til eksperter som kan være aktuelle å gjøre en jobb for VKM og til seminarer og møter som VKMs medlemmer og ansatte både arrangerer og deltar på. Engelsk versjon av brosjyren planlegges våren 2012.

Nettsidene for EFSAs kontaktpunkt på www.vkm.no/efsas-kontaktpunkt er videreutviklet siden årsskiftet, og det finnes nå mer informasjon om EFSAs arbeid tilgjengelig på norsk. Det er nå også mulig å abonnere på nyheter om EFSA på VKMs nettsider. VKM har stor sett omtalt alle EFSAs risikovurderinger som sendes som pressemeldinger via EFSAs Advisory Forum. VKM vurderer også fortløpende om annet EFSA-arbeid bør omtales, og totalt ble det publiserte i overkant av 30 nettomtaler av EFSAs arbeid.

Vitenskapelige presentasjoner, foredrag og publikasjoner

VKM har så langt i 2011 deltatt med følgende vitenskapelige presentasjoner, foredrag og publikasjoner:

Vitenskapelige presentasjoner, foredrag og publikasjoner

Koordinator for Faggruppen for genmodifiserte organismer har gitt en presentasjon for NHO Mat og Drikke-gruppen; fordraget heter "Retningslinjer for helseisikovurdering av GMO".

Koordinator for Faggruppen for plantevernmidler holdt en presentasjon om plantevernmidler, eksponeringsmodeller (miljø) og norske forhold (scenarier) på NSFTs vintermøte.

Et medlem av Faggruppen for tilsetningsstoffer, aroma, matemballasje og kosmetikk underviste ved Høgskolen i Akershus med eksempler fra risikovurderinger i VKM og rollefordeling i risikoanalysen på matområdet i Norge.

Leder av Faggruppen for plantehelse holdt to posterpresentasjoner under Bioforsk konferansen: VKMs risikovurdering av furuvednematode og VKMs risikovurdering av mørk ringrøte ved import av matpoteter fra Nederland, med tilhørende abstracts publisert i Bioforsk FOKUS 6(2). I den forbindelse ble han også intervjuet av Ås avis om furuvednematode og VKMs risikovurdering av denne.

Et medlem og koordinator for Faggruppen for tilsetningsstoffer, aroma, matemballasje og kosmetikk utarbeidet høringsinnspill fra VKM til regjeringens strategi om nanoteknologi.

Koordinator for Faggruppen for tilsetningsstoffer, aroma, matemballasje og kosmetikk holdt foredrag om matkontaktmaterialer som ikke er av plast ved Emballasjekonvensjonens miniseminar og årsmøte 23. mars 2011.

Leder av Faggruppen for plantehelse holdt forelesning om risikovurdering av planteskadegjørere i VKM og EFSA på innføringskurs for 30 nye studenter i naturforvaltning ved UMB.

Et medlem av Faggruppen for hygiene og smittestoffer holdt foredrag "Pathogens in marine mammal meat: a risk assessment of transmission to humans" og hadde poster med same tittel på konferansen "Fighting Infections: Challenges and Recent Progress; A British-Scandinavian Meeting in Microbiology and Infection".

Leder av Faggruppen for plantehelse holdt en posterpresentasjon med utgangspunkt i de to VKM-risikovurderingene: "Risikovurdering av *Phytophthora ramorum*" og "Risikovurdering av *Phytophthora fragariae* – rød marg i jordbær". Presentasjonen het "Pest Risk Assessments of two Oomycetes, *Phytophthora ramorum* and *P. fragariae* in Norway", Conference on New and Emerging Fungal Diseases.

Leder av Faggruppen for genmodifiserte organismer holdt foredraget "Mulige konsekvenser for Norge gitt alternative framtidsscenarioer med utvikling av neste generasjons GM-planter" på Bioforsk-konferansen 2011, 9.-10. februar 2011.

Leder av Faggruppen for genmodifiserte organismer holdt foredraget "The OECD consensus document on the biology of Atlantic salmon" på konferansen ICGEB "First International Workshop on the Food and Environmental Safety Assessment of Genetically Modified Animals", Buenos Aires, Argentina 5.-9. September 2011.

Koordinator for Faggruppen for plantehelse ga presentasjonen "Pest risk assessments by the Norwegian Scientific Committee for Food Safety" på NJFs (Nordic Association of Agricultural Scientists) seminar 446 "Risk assessment/risk management, forecasting pests and diseases of field crops in a changing climate. Control strategies for pests, diseases and weeds", 30. november – 1. desember, Sverige.

Artikkelen "Risk assessment of coumarin using the bench mark dose (BMD) approach: Children in Norway which regularly eat oatmeal porridge with cinnamon may exceed the TDI for coumarin with several folds" har blitt akseptert for publisering i tidskriftet "Food and Chemical Toxicology". Koordinator for og 4 medlemmer i Faggruppen for tilsetningsstoffer, aroma, matemballasje og kosmetikk er forfattere av denne artikkelen, som er basert på VKMs risikovurdering av inntaket av kumarin i den norske befolkningen fra 2010.

Hovedmål 4: Effektiv og velfungerende Vitenskapskomité

Roller, kontakt med andre nasjonale aktører

VKM har i 2011 hatt en god, løpende dialog med Mattilsynet, og etter VKMs syn fungerer samarbeidet godt. Det har vært mye informasjon med saker til og fra EFSA. Mattilsynet og VKM har samarbeidet om å utbedre informasjonsflyten, samt diskutert samarbeidsrutiner, utarbeidelse av en årlig plan for bestillinger og andre løpende saker.

Da VKM overleverte virksomhetsplanen for 2011 til HOD i mars var det ikke avklart om VKM fortsatt skulle gjøre miljørisikovurderinger på oppdrag fra Direktoratet for naturforvaltning (DN). Saken var til avklaring hos departementene. I løpet av våren 2011 kom departementene til enighet, og i begynnelsen av juni hadde DN og VKM et nytt kontaktmøte. På møtet ble det klart at DN ville videreføre VKMs oppdrag på miljørisikovurderinger av genmodifiserte organismer (GMO). DN og VKM diskuterte også andre problemstillinger og ble enige om at VKM skal komme med utkast til samarbeidsrutiner mellom VKM og DN og at ordlyden i oppdragbrevet knyttet til geografisk område skulle endres noe.

Det var også enighet om at VKM skulle gjennomføre en suppleringsrunde for å rekruttere flere eksperter til Faggruppen for GMO høsten 2011. VKM startet arbeidet etter at Hovedkomiteen og faggruppene hadde diskutert hvilke behov de har for å styrke sin faglige kompetanse. Det ble laget en felles utlysning for styrke kompetansen i Faggruppen for GMO og Faggruppen for ernæring, dietetiske produkter, ny mat og allergi. Søknadsfrist ble satt til 2. januar 2012. Bedømmingen av eksperter og sammensetning av forslag til HOD vil foregå på tilsvarende måte som ved vanlig re-oppnevning av VKM.

Sekretariatet har i 2011 deltatt som observatør på møter i Nasjonalt råd for ernæring i tillegg til enkelte arbeidsgruppemøter.

Norsk kontaktpunkt for EFSA

Ansvaret for å ivareta oppgavene til EFSA's norske kontaktpunkt er plassert i VKMs sekretariat. Videre er VKMs direktør medlem av EFSA's Advisory Forum og VKMs kommunikasjonsrådgiver medlem av Advisory Forums kommunikasjonsarbeidsgruppe. I løpet av 2011 har sekretariatet deltatt på ni av i alt elleve møter i nevnte fôra.

I løpet av våren 2011 videreutviklet sekretariatet egne kontaktpunktnettsider og informasjonsutvekslingen mellom kontaktpunktet og aktuelle instanser i Norge. VKM har hatt spesielt fokus på å videreformidle utlysninger av artikkel 36-prosjekter til de norske institusjonene som står på den offisielle artikkel 36-listen, samt videreformidle "call for data" til Mattilsynet og berørte parter der dette er relevant. Under det store utbruddet av sykdomsfremkallende E. coli-bakterier (EHEC) i juni i Tyskland og senere i Frankrike sendte EFSA ut informasjon via kontaktpunktene, og denne ble videresendt til aktuelle etater/kontaktpersoner i Norge. VKM har tidligere ikke hatt denne rollen, og erfaringer fra denne hendelsen vil VKM bringe videre inn i sitt arbeid som kontaktpunkt.

Våren 2011 ble det klart at EFSA også lyste ut artikkel 36-prosjekter som var meget aktuelle for Mattilsynet og VKM å søke på, blant annet et prosjekt som omhandler overføring av analysedata til det format som EFSA nå krever at landene skal bruke når de leverer data. I den første søknadsrunden med å få norske institusjoner inn på EFSA's artikkel 36-liste søkte ikke Mattilsynet og VKM fordi vi feilaktig trodde det ikke ville være aktuelt. Det viste seg at flere medlemsland hadde misforstått dette, og EFSA åpnet for å få Mattilsynet og VKM med i en hurtig behandling for opptak til EFSA's artikkel 36-liste. Mattilsynet og VKM ble på møte i EFSA's Management Board i juni tatt opp som artikkel 36- institusjoner.

Våren 2011 startet sekretariatet arbeidet med å legge ut risikovurderinger på EFSA's Information Exchange Platform (IEP). Korte sammendrag på engelsk med linker til VKMs publiserte risikovurderinger legges inn i databasen. Dette arbeidet fortsatte utover høsten.

VKM har deltatt i EFSA's nettverksgrupper på områdene GMO, mikrobiologisk risikovurdering, dyrehelse og dyrevelferd, plantehelse og nanoteknologi. I tillegg har VKMs nye rådgiver på eksponering overtatt plassen i EFSA's Expert Group on Food Consumption Data. VKM har også utnevnt en representant til et nytt nettverk som skal arbeide med å harmonisere risikovurderingsmetodikk.

På kontaktmøtet med Mattilsynet i september ble det diskutert hvordan VKM som norsk kontaktpunkt kan få til bedre nasjonal rapportering fra EFSA-nettverkene, spesielt for de nettverkene hvor representantene ikke er en del av VKM-systemet. Det vil bli arbeidet videre med dette i 2012.

Andre internasjonale risikovurderingsorganer

Arbeidet med å få nærmere kontakt med andre internasjonale/globale risikovurderingsorganer ble diskutert på kontaktmøtet med Mattilsynet i september og på et møte i november. VKM avventer videre initiativ fra Mattilsynet i denne saken.

Administrative funksjoner

Kvalitetssikring av arbeidet knyttet til risikovurderingene

For å sikre enhetlig og effektiv styring av det praktiske/administrative arbeidet med risikovurderingene og andre prosjekter, har sekretariatet de siste årene arbeidet med å utvikle et kvalitetssikringssystem og rutiner for prosjektstyring og -gjennomføring.

Sekretariatets ansatte deltok på prosjektlederkurs 24-26. august. I forkant av kurset var interne rutiner samlet, revidert og gjennomgått i fellesskap. Dette var svært nyttig for utbyttet av prosjektlederkurset. Alle var meget fornøyd med kursets innhold, og prosjektverktøyet vi fikk presentert er, med noen tilpasninger, tatt i bruk for å få bedre styring med risikovurderingene (sakene) i VKM. De nye arbeidsprosessene er også presentert for VKMs Hovedkomité og flere av faggruppene.

Det er vedtatt at alle koordinatorene er prosjektledere for sine saker, samt at budsjett og planer skal godkjennes av direktør før prosjektgruppene starter opp arbeidet. Det gjenstår fortsatt noe arbeid med å utarbeide informasjonsskriv om prosjektverktøyet i sekretariatet. Dette vil bli gjennomført i 2012.

I desember gjennomførte sekretariatet en oppfølgingsdag om prosjektledelse, der fallgruver, bruk av verktøyet og andre utfordringer ble diskutert. Sekretariatet erfarte at det var nyttig å utveksle erfaringer fra arbeidet med prosjektledelse.

Kvalitetsstyring av virksomheten

Mål, styringsparametere og resultatkrav ble ferdigstilt høsten 2011 som planlagt. ROS-analyser og nøkkelkontroller skal etter planen slutføres 2012.

Administrative systemer i VKM som selvstendig etat

VKM's overgang til selvstendig virksomhet har krevet store endringer i det administrative arbeidet. Mye kom på plass i løpet av 2010, men mange oppgaver og aktiviteter må også gjennomføres i løpet av 2011 og 2012.

For å sikre enhetlig og effektiv styring av virksomheten er det nødvendig å utvikle et kvalitetssystem for administrasjonen, herunder samle og sortere alle interne rutiner, samt utvikle nye rutiner. På grunn av vedvarende stort arbeidspress på administrative oppgaver i sekretariatet har dette arbeidet ikke kommet så langt som ønskelig. Mangel på flere interne rutiner har også utviklet seg til å bli en merbelastning for alle medarbeidere i sekretariatet.

Det viser seg at de administrative oppgavene knyttet til lønn og andre utbetalinger er langt mer krevende enn forespeilet, og ressursene sekretariatet er tilført i form av en ny stilling dekker ikke behovet. Fordi arbeidet knyttet til DFØ og deres datasystemer krever nøyaktighet og kontinuerlig tilstedeværelse, blir VKM meget sårbare ved sykdom, og det er i dag ikke gjennomførbart for enkelte ansatte å ha 3 ukers sammenhengende ferie. Dette er en situasjon som VKM vanskelig kan leve med over tid.

På personalområdet har sekretariatet også fått langt flere tid- og kompetansekrevede administrative oppgaver knyttet til utlysninger, ansettelser, permisjoner og lignende enn da ansvaret for VKM's ansatte sorterte under FHIs personalavdeling med egen kontaktperson. I og med at oppgavene knyttet til økonomi er mer tidkrevende, har ikke sekretariatet personer til å utføre dette personalarbeidet, ei heller til å utforme rutiner som ville lette arbeidet.

Nedenfor nevnes de viktigste administrative aktivitetene innenfor blant annet økonomi og personal:

Økonomi

I tillegg til de løpende oppgavene (se over) er implementeringsprosjekt med DFØ og implementeringsprosjekt for Agresso Planlegger gjennomført. Det er utarbeidet økonomiinstruks.

Personal

I desember 2010 undertegnet VKM egen IA-avtale, og 9.3.11 ettersendte vi handlingsplanen for perioden 1.1.11-31.12.13.

Arbeid med lokal tilpasningsavtale til Hovedavtalen og personalpolitikk ble påbegynt i oktober. Eksempel mottatt fra HOD er dessverre tilpasset en annen organisering enn den vi har. Det har vært tatt kontakt med Bioteknologinemnda og Statens helsepersonellnemnd. Disse etatene ser også behovet for tilsvarende avtale/reglement.

I henhold til bestemmelsene i internkontrollforskriften, inngår VKM i kategorien "lav risiko og få ansatte". Dette innebærer at vi kun har plikt til å dokumentere at vi har et enkelt HMS-arbeid på plass. Vi har valgt å utarbeide en egen HMS-håndbok som dokumentasjon. Arbeidet med håndboken startet i 2011 og slutføres i 2012.

Sekretariatet har jobbet med å avklare og beskrive roller og oppgaver for de forskjellige stillingene i sekretariatet og forslag til nye stillingsbeskrivelser for enkelte av stillingen ble fremlagt for tillitsvalgte i løpet av høsten. Tillitsvalgte ønsket imidlertid å få på plass personalpolitikken før stillingsbeskrivelsene drøftes. Dette arbeidet vil fortsette i 2012.

I løpet av våren ble det gjennomført en arbeidsmiljøkartlegging i regi av bedriftshelsetjenesten. I september ble det avholdt en oppfølgingsdag hvor de viktigste utfordringene fra undersøkelsen ble diskutert. Det ble også laget en oppsummering av møtet som forelå i november. Videre handlingsplan ferdigstilles i 2012.

Det ble som tidligere år gjennomført medarbeidersamtaler i 2011.

Personalressurser

For koordinatorene som jobber med GMO har 2011 også vært et år med for mange oppgaver og stort arbeidspress. Denne situasjonen må løses i første del av 2012.

Som nevnt over, er det også underdekning på det administrative området, blant annet når det gjelder ressurser til å ivareta personalområdet.

Lokalisering

De gamle bygningene til FHI, der VKM har lokaler, har dårlig inneklima, særlig i sommerhalvåret. Det ble gjennomført en egen inneklimaundersøkelse i regi av bedriftshelsetjenesten våren 2011. Resultatene fra undersøkelsen viser til dels store avvik fra det som i dag må ansees for å være krav til et fullt forsvarlig arbeidsmiljø. Rapporten ble sendt til FHI 30.5.11. VKM tok saken opp med FHI på høstens kontaktmøte og fikk opplyst at Statsbygg allerede tidlig i 2011 gikk til anskaffelse av nødvendig utstyr for å montere ventilasjonsanlegg i 2. etasje av bygget. FHI lovet at anlegget skulle monteres i løpet av vinteren 2011/2012.

VKM har behov for flere kontorer og har vært i kontakt med FHI for å finne løsninger på dette, men så langt har det ikke kommet noen løsning. I prosjektplanen for FHIs nybygg ligger VKM inne med 15 små kontorer og et møterom til 12 personer. Denne planen dekker ikke VKMs behov.

Annet

Alle statlige etater er pålagt å ha både arkivplan og innkjøpsstrategi. Det ble ikke funnet tid i 2011 til å påbegynne arbeidet med å utarbeide disse dokumentene.

VKM opplever en del utfordringer knyttet til dagens IT-løsning. Det har imidlertid ikke vært ressurser i sekretariatet til å vurdere alternative løsninger til hele eller deler av de IT-tjenestene VKM kjøper av FHI.

Øvrige forventinger

Læringer i staten

Det er ikke aktuelt for VKM å ansette lærlinger.

Statistikk for antall arbeidsplasser/likestillingsrapport

Vitenskapskomiteen for mattryggleik (VKM) hadde 16 tilsette pr. 31. desember 2011, av disse var 81 pst. kvinner. I tillegg hadde VKM eit engasjement på 80 pst. av ein stilling. Den største gruppa stillingar i organisasjonen er seniorrådgjevarar med 69 pst. kvinner og 31 pst. menn. Det er 100 pst. kvinner i leiarstillingar i VKM. På årsbasis var fråvær grunna sjukdom 0,6 pst. for menn og 3,7 pst. for kvinner. Analysar av løn viser ingen ubalanse innan dei ulike stillingsgruppene som kan forklarast ut frå kjønn.

Tilgjengelighet av offentlige data

VKM er verken eiere av offentlige data eller fremskaffer rådata. VKM benytter kun data fremskaffet av andre, men publiserer alle data som inngår i risikovurderingene i form av uttalelser på www.vkm.no.

Vedlegg:

Årsregnskapet for 2011 med forklaring til regnskapet

Oversikt over avsluttede saker i 2011 og saker til behandling i VKM per 3.1.2012.